

Verder met de Green Deal

Visie en aanbevelingen aanpak Green Deal

Inleiding

Vanaf oktober 2011 zijn er ruim 130 Green Deals tot stand gekomen tussen vele partijen uit diverse geledingen en de Rijksoverheid. De Green Deal portefeuille heeft zich daarmee in ruim een jaar tijd voortvarend ontwikkeld. Sinds begin 2012 heeft de Green Deal Board deze ontwikkeling nauw gevolgd in het verlengde van haar stimulerende en toezichhoudende rol. De minister van EL&I heeft met zijn brief van 3 september 2012 de Green Deal Board verzocht om op basis van de tot nu toe opgedane ervaringen een visie en aanbevelingen te geven in relatie tot de aanpak Green Deal op zowel intentioneel, strategisch als procesmatig niveau.

De Green Deal Board kijkt zeer positief naar de intenties en de gemaakte principiële keuzen van de Green Deal aanpak. In relatief korte tijd zijn veel waardevolle initiatieven tot stand gekomen. Daarmee zijn en worden belangrijke stappen gezet op de weg naar een economie waar groen en groei hand in hand gaan. Graag gaat de Green Deal Board dan ook in op het verzoek van de minister van EL&I.

Voor het formuleren van de visie en aanbevelingen heeft de board zich onder meer gebaseerd op de per september 2012 beschikbare monitoringinformatie, de daarop aansluitende voorlopige versie van de voortgangsrapportage van Agentschap NL en een tweetal rapporten van het Planbureau voor de Leefomgeving over de Green Deals.

Overwegingen

De Green Deal Board onderschrijft het grote belang van het benutten van de beweging die steeds breder aanwezig is in de samenleving. Bij zowel bedrijven, maatschappelijke organisaties, decentrale overheden en allerlei partijen op lokaal niveau leven er vele initiatieven. De Rijksoverheid speelt hierop in met de Green Deal aanpak. Het Planbureau voor de Leefomgeving constateert terecht dat daarmee een deel van de verantwoordelijkheid voor het realiseren van groene groei verschuift naar de samenleving terwijl de rol van de overheid meer faciliterend wordt. De bottom-up benadering is een essentiële factor voor het succes van de Green Deal. De belangstelling is groot, in de ogen van velen aanzienlijk groter dan verwacht. Het 'veld' blijkt breed open te staan voor deze aanpak. Voordeel is dat op deze wijze kennis, kunde en vaardigheden beschikbaar komen die veel lastiger ter beschikking zouden komen via een top-down benadering.

De Green Deal Board heeft waardering voor de keuze om in de Green Deals terughoudend om te gaan met subsidies en primair in te zetten op het wegnemen van belemmeringen. Met het Planbureau voor de Leefomgeving is de Green Deal Board van mening dat de Green Deals een goed aanvullend kanaal zijn om zicht te krijgen op de belemmeringen die 'in het veld' ervaren worden. Tegelijk geven de deals ook een beeld van de mogelijkheden die de samenleving ziet voor verduurzaming op een economisch perspectiefrijke wijze. Beide kanten van deze medaille zijn bijzonder relevant voor het beleid. Met de Green Deal aanpak wordt de interactie tussen het beleid en marktpartijen op positieve wijze versterkt.

In de door het Planbureau voor de Leefomgeving uitgevoerde "ex-ante evaluatie van Green Deals energie" is gekeken naar de rol van de Green Deal voor vier energiegerelateerde thema's. Beeld in al die thema's is dat voor een succesvolle invulling van de Green Deals de beleidscontext van groot belang is. Dat zal volgens de board niet anders liggen voor andere thema's. De Green Deal is niet goed denkbaar als een aanpak op zich, maar komt pas echt tot zijn recht als het een bouwsteen is in een breder pallet van instrumenten. Via de Green Deals krijgen koplopers op zichtbare wijze de ruimte om initiatieven te nemen. Gerelateerde belemmeringen worden weggenomen. Door deze combinatie wordt voor anderen de weg gebaad om de initiatieven na te volgen. Juist een evenwichtige samenhang van de instrumenten en het benutten van de dynamiek van de "energieke samenleving" kan leiden tot een succesvolle transitie naar een economie die gebaseerd is op echte groene groei.

Vier aanscherpingen

Kijkend naar het spectrum van de voorgelegde initiatieven (via het internetportaal tot nu toe ruim 450) en de portefeuille met de 131 deals die tot half 2012 tot stand gekomen zijn, acht de board het van belang om op een viertal punten tot aanscherping van de aanpak te komen.

1. Inzet op kwantiteit of kwaliteit?

De portefeuille met Green Deals is snel in omvang gegroeid en zou gezien de brede belangstelling ook flink kunnen blijven groeien. Vraag is of er primair ingezet moet worden op kwaliteit of dat het in belangrijke mate ook gaat om kwantiteit. Bij het centraal stellen van de impact op duurzaamheid zou gekozen kunnen worden voor een focus op juist die deals die op substantiële wijze een verschil kunnen uitmaken. Bij een inzet om zoveel mogelijk kansen voor initiatiefnemers te ondersteunen is een gelijktijdige inzet op kwantiteit voor de hand liggend. In dat geval is het deels overlappen van de deals geen probleem: laat vooral vele bloemen bloeien. Deze benadering legt wel een relatief groot beslag op de capaciteit bij de Rijksoverheid.

Aanbeveling board:

Leg het accent primair op kwaliteit en impact van de Green Deal. Besteed daarbij dan wel veel aandacht aan het herhalingspotentieel van de Green Deals.

2. Vliegwielfunctie van de Green Deal

Met de Green Deals worden in specifieke situaties knelpunten opgelost waarmee het mogelijk wordt om initiatieven (sneller) te realiseren. Bedoeling is dat dit leidt tot structurele verbetering van de omstandigheden voor vergelijkbare initiatieven.

Aanpassingen in het speelveld - bijvoorbeeld door aanpassing van wet- en regelgeving - moeten ervoor zorgen dat een afzonderlijke deal breed navolging kan vinden. Die combinatie van initiatief en een brede follow-up is een essentieel kernmerk van de Green Deal aanpak. Naast de voorbeeldwerking van de deals op zich kan de vliegwielfunctie versterkt worden door flankerende maatregelen, bijvoorbeeld in de sfeer van 'ontzorging' of het fiscale klimaat.

Aanbevelingen board:

Gezien het belang van dit punt voor impact van de Green Deal aanpak doet de Green Deal Board hier een aantal aanbevelingen.

A.) De board stelt voor om per deal te zorgen voor een adequaat beeld van de mogelijkheden voor herhaling en opschaling. Hiertoe dienen deals bij aanvang concreter uitgewerkt te worden en moet het monitoringsproces aangescherpt worden. Tegelijk moet samenhang gezocht en zichtbaar gemaakt worden op zowel portefeuille als thematisch niveau en dienen relaties gelegd te worden met de markt- en beleidscontext. De board zal voor de benodigde aanscherping in overleg treden met Agentschap NL en betrokken departementen.

B.) De board wil verder bepleiten om opgedane kennis en ervaring bij deze nieuwe aanpak actief te delen en verder te verspreiden. Ook daarbij zal er de nodige aandacht moeten komen voor het perspectief op herhaling van de Green Deals. Dit vraagt om een structurele aanpak, niet alleen voor het 'veld' maar ook vanuit de betrokken beleidsdomeinen. Een aangescherpte gezamenlijk gedragen filosofie voor de communicatie is hierbij cruciaal. Kern daarin is dat de Green Deal van en voor de deelnemende partijen is. Dit moet ook zichtbaar worden in de communicatie uitingen over de Green Deal. Essentieel is om waar mogelijk gezamenlijk uit te dragen wat de meerwaarde is van de Green Deal aanpak. De board zal een voorstel doen voor enkele gezamenlijk te adopteren kernboodschappen. Verder acht de board het van belang dat de Rijksoverheid komt tot een communicatiekalender die aansluit bij de communicatie filosofie en daarmee bij initiatieven uit het 'veld'. Het recent voor het eerst verschenen digitale "Green Deal Nieuws" sluit prima aan bij de filosofie.

3. Beschikbaarheid van menskracht en middelen

De aanpak van de Green Deal schept verplichtingen aan de zijde van het 'veld' en aan de zijde van de Rijksoverheid. Voldoende menskracht en middelen maar ook passende competenties zijn onmisbaar om dit proces aan te sturen en uit te voeren.

Bij een afslankende overheid kan dit knellen maar de deals kunnen alleen succesvol zijn als ook het rijksaandeel adequaat ingevuld wordt. Bij grotere dealpartijen uit het 'veld' bestaat vaak voldoende deskundigheid en ervaring. Kleinere partijen hebben hier vaak meer moeite mee en kunnen baat hebben bij procesondersteuning op maat die in specifieke gevallen geboden kan worden via de Rijksoverheid.

Aanbeveling board:

Besteed bij de Green deal aanpak gericht aandacht aan de in te zetten menskracht en ondersteunende middelen. Het gaat bij de Green Deal niet om veel overheidsgeld, vaak wel om veel middelen van de andere betrokken partijen. Bij alle betrokkenen gaat het om het inzetten van voldoende mensen met de hiervoor essentiële open en op samenwerking gerichte attitude. Daarbij moet ook de ontwikkeling van benodigde competenties aandacht krijgen.

4. Omgaan met beleidskaders

Voor een aantal onderwerpen zijn voorstellen voor Green Deals aangelopen tegen de grenzen van de beleidsmatig geboden speelruimte. Een uitgesproken voorbeeld hiervan is het onderwerp 'saldering' in relatie tot decentrale energieopwekking. De vele voorstellen op dit vlak - vooral in de eerste indieningsronde via het internetportaal - hebben wel geleid tot veel discussie maar niet tot Green Deals. Evident is dat Green Deals alleen tot stand kunnen komen als er daadwerkelijk ruimte geboden wordt om de gevraagde aanpassing van wet- en regelgeving te kunnen waarmaken. Tegelijk kunnen de initiatieven ook belangrijke signalen vormen voor gewenste veranderingen. Vraag is hoe hier in het perspectief van de Green Deal mee omgegaan moet worden.

Aanbeveling board:

Zoek bij de Green Deal de grenzen van de 'beleidsspeelruimte' op. Via de Green Deals kan een mogelijke verruiming van het speelveld verkend worden. Bij een geboden verruiming kan de Green Deal ontwikkelingen versnellen. Bezie ook vanuit dit perspectief de Green Deal in een bredere context, dus samen met mogelijke flankerende maatregelen. Tegelijk blijft het van belang om bij vaak aangekaarte onderwerpen die vanwege beleidskeuzen niet leiden tot Green Deals steeds transparant te maken wat daarvan de achterliggende redenen zijn.

Verdere verbeteringen in de aanpak

De Green Deal aanpak is in relatief korte tijd en al werkende weg tot stand gekomen. Dit verklaart dat - met name in het eerste jaar van de Green Deals - de pragmatiek soms heeft geprevaleerd boven weloverwogen stappen en gedegen voorbereiding. Ook de board zelf bevindt zich wat dit betreft nog in een leercurve. Dit onderkennend ziet de board op een aantal punten mogelijkheden voor verbetering van de aanpak.

- **Bieden van een transparant kader**

De lancering van Green Deal heeft geleid tot een breed spectrum aan interpretaties

van wat de Green zou kunnen of moeten zijn. Gaandeweg heeft dit gestalte gekregen maar evident is dat dit in ontwikkeling blijft. De Green Deal Board acht het van belang dat de Rijksoverheid helder blijft maken wat er vanuit beleidsperspectief wel en wat er niet met de Green Deal beoogd wordt. Dit voorkomt dat partijen met daarop niet aansluitende initiatieven aankloppen voor een deal. Privé personen blijken bijvoorbeeld lastig te kunnen voldoen aan voorwaarden als “het zelf een actieve rol spelen” en het invullen van het economische perspectief bij de realisatie van de Green Deal.

De board stelt voor om de drempel laag te houden zodat er bij uitstek ruimte blijft voor onverwachte en bijzondere initiatieven. Privé personen moeten echter niet meer als specifieke categorie worden uitgenodigd, zonder ze expliciet uit te sluiten. In georganiseerd verband – bijvoorbeeld via verenigingen – liggen er wel degelijk mogelijkheden voor initiatieven van burgers.

De board ziet de recent ontwikkelde handreiking in de vorm van “veelgestelde vragen” als een goede aanvulling op de voor initiatiefnemers beschikbare informatie.

- **Internetportaal**

Het voorleggen van initiatieven via het internetportaal is bijzonder waardevol gebleken in aanvulling op de initiatieven die via het netwerk van de departementen tot stand zijn gekomen. De board juicht het toe dat er recent gekozen is voor het op continu basis openstellen van het portaal. Dat geeft partijen steeds mogelijkheid aan te kloppen en voorkomt hoge pieklast en daarmee te lange behandelingsperiodes. Aanbevolen wordt deze werkwijze te continueren.

- **Witte vlekken**

Uit het pakket deals dat tot nu toe tot stand is gekomen blijkt dat de beoogde verbreding van de Green Deal succesvol verloopt. Naast het thema energie zijn er nu de nodige deals voor de thema's grondstoffen, biodiversiteit en mobiliteit. Voor enkele velden blijft het totaal aantal deals wat achter. Dit geldt met name voor water, bouw en transport & logistiek. De board stelt voor om na te gaan waarom er voor deze velden relatief weinig initiatieven zijn. Zoek daarover contact met relevante branche organisaties en betrek daarbij de Topsectoren aanpak.

- **Interactie met Topsectoren**

De Topsectoren aanpak en de Green Deal zijn in potentie op elkaar aansluitende en elkaar versterkende instrumenten. In de praktijk zijn er tot nu toe slechts voor een beperkt aantal onderwerpen echte verbindingen tussen beide aanpakken tot stand gekomen. Thematisch zijn de raakvlakken echter breed. De board beveelt aan om actief te zoeken naar concrete situaties waarin door combinatie van beide aanpakken de implementatie van innovaties versneld kan worden. De board is graag bereid hierover actief mee te denken voor de relevante topsectoren.